

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU4

Ändring av ikraftträdande av bestämmelser i skollagen om det nationella professionsprogrammet

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i skollagen, men med en lagteknisk anpassning.

Lagändringarna som utskottet tillstyrker innebär att tidpunkten för ikraftträdande av de bestämmelser i skollagen som avser det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet och annan kompetensutveckling senareläggs. I stället för den 1 januari 2025 föreslås bestämmelserna träda i kraft den 1 september 2025.

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:166 Ändring av ikraftträdande av bestämmelser i skollagen om det nationella professionsprogrammet.

Del av proposition 2023/24:164 (lagteknisk behandling).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	5
Regeringens lagförslag	5
Utskottets ställningstagande.....	7
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Proposition 2023/24:164	8
Proposition 2023/24:166	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9
Förslag som lagts fram i proposition 2023/24:164	9
Förslag som lagts fram i proposition 2023/24:166	13
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	15

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens lagförslag

Riksdagen antar

a) regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2023:393) om ändring i skollagen (2010:800) med den ändringen att orden ”om ändring i den lagen” ska införas i den andra dels-satsen i ingressen mellan ”(2023:393)” och ”ska ha”,

b) utskottets förslag i bilaga 3 till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen propositionerna 2023/24:164 punkt 1.2 och 2023/24:166 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 14 november 2024

På utbildningsutskottets vägnar

Fredrik Malm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Malm (L), Åsa Westlund (S), Patrick Reslow (SD), Josefin Malmqvist (M), Linus Sköld (S), Robert Stenkvist (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Oskar Svärd (M), Jörgen Grubb (SD), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Daniel Riazat (V), Niels Paarup-Petersen (C), Anders Alftberg (SD), Camilla Hansén (MP), Niklas Sigvardsson (S), Dan Hovskär (KD) och Paula Örn (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2023/24:166 Ändring av ikraftträdande av bestämmelser i skollagen om det nationella professionsprogrammet.

De ändringar som föreslås i propositionen är författningstekniska och även i övrigt av sådant slag att regeringen bedömt att Lagrådet inte behöver höras. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

I ärendet behandlar utskottet också en del av förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800) i proposition 2023/24:164 Stärkta skolbibliotek, punkt 1.2. Förslaget behandlas i de delar det avser 2 kap. 1 § skollagen. Utbildningsutskottet har i sitt betänkande 2023/24:UbU3 i sak ställt sig bakom de ändringar i paragrafen som föreslås i proposition 2023/24:164. Av lagtekniska skäl och i syfte att samordna lagförslaget i proposition 2023/24:164 med de nu aktuella förslagen till ändringar i samma lagrum har utskottet överfört den formella behandlingen av lagförslaget för beredning i detta ärende. Övriga lagförslag i proposition 2023/24:164 behandlas av utskottet i betänkande 2023/24:UbU3.

De behandlade förslagen återges i bilaga 1, regeringens lagförslag finns i bilaga 2 och utskottets lagförslag finns i bilaga 3.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller ett förslag till lag om ändring i lagen (2023:393) om ändring i skollagen (2010:800) som innebär att tidpunkten för ikraftträdande av de bestämmelser i skollagen som avser det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet och annan kompetensutveckling senareläggs. I stället för den 1 januari 2025 föreslås bestämmelserna träda i kraft den 1 september 2025.

Utskottets överväganden

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i skollagen med en lagteknisk anpassning.

Lagändringarna innebär att ikraftträdandet av nya bestämmelser om det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet och annan kompetensutveckling senareläggs till den 1 september 2025.

Propositionen

Bakgrund

Den 31 maj 2023 beslutade riksdagen om ändringar i skollagen (2010:800) efter förslag i regeringens proposition Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (prop. 2022/23:54, bet. 2022/23:UbU13, rskr. 2022/23:206). Riksdagens beslut innebär att bestämmelser i skollagen om ett nationellt professionsprogram träder i kraft den 1 januari 2025. Syftet med det nationella professionsprogrammet är att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Det nationella professionsprogrammet ska bestå av två olika delar, dels en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare, dels ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av restkompetensen kan meddela ytterligare föreskrifter om den nationella strukturen för kompetensutveckling och om meriteringsförfarandet.

Skolverket har haft i uppdrag av regeringen att förbereda för det nationella professionsprogrammet och redovisade sitt samlade uppdrag den 14 maj 2024. Av redovisningen framgår att Skolverket ser behov av en senareläggning (U2024/01380). Den 17 juni 2024 inkom också Skolverket till Regeringskansliet med en hemställan om att ikraftträdandet av de beslutade ändringarna i skollagen bör senareläggas till den 1 september 2025. Skolverket anför bl.a. att det finns en risk att de förordningar och föreskrifter som behöver komplettera den aktuella regleringen i skollagen inte har beretts tillräckligt inför beslut om inte ikraftträdandet senareläggs. Kompletterande föreskrifter är enligt Skolverket en förutsättning för att myndigheten ska kunna upphandla

uppdagsutbildningar inom ramen för den nationella strukturen för kompetensutveckling. Vidare finns en risk för att ansökningarna om meritering behöver handläggas manuellt om ett handläggningssystem inte finns på plats vid ikraftträdandet, vilket kan leda till långa väntetider.

Regeringens förslag

Ikraftträdandetidpunkten för det nationella professionsprogrammet föreslås senareläggas

Regeringen föreslår att ikraftträdandetidpunkten för bestämmelserna om det nationella professionsprogrammet ska senareläggas till den 1 september 2025.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen framhåller att det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare är en viktig reform som syftar till att utveckla undervisningens kvalitet, stärka professionerna, öka yrkenas attraktionskraft och därigenom öka likvärdigheten i utbildningen för eleverna. Enligt riksdagens beslut ska bestämmelserna om det nationella professionsprogrammet träda i kraft den 1 januari 2025. Det innebär att lärare och förskollärare från och med den dagen ska kunna ansöka om meritering hos Skolverket och förvänta sig ett beslut inom rimlig tid.

Regeringen anser att det är av största vikt att reformen kan genomföras på ett bra sätt för att den ska kunna få ett bra genomslag. Det behöver finnas en robust organisation för handläggning av ansökningar när den nya regleringen börjar gälla. För att Skolverket ska kunna genomföra en rättssäker och effektiv prövning av ansökningarna behöver en rad olika bestämmelser och förutsättningar komma på plats. Regeringen behöver besluta om nya och ändrade förordningar och Skolverket om kompletterande föreskrifter. Vidare behöver Skolverket ta fram it-stöd för handläggningen av ansökningar och ett register över beslutade meriteringar. Myndigheten måste också säkerställa att det finns personal som kan handlägga ärendena samt interna riktlinjer och vägledningar.

Om det inte finns en fungerande organisation på plats när ansökningarna om meritering kommer in kan det uppstå långa handläggningstider och svårigheter att genomföra prövningar med hög kvalitet. Skolverket har bl.a. framfört att det finns en risk för problem med den administrativa handläggningen om inte införandet av det nationella professionsprogrammet senareläggs. Myndigheten jämför situationen med den som rådde vid införandet av lärar- och förskollärlägitimationer. Systemet med legitimation för lärare och förskollärare infördes den 1 juli 2011 och innebar bl.a. att Skolverket efter ansökan skulle meddela legitimation. Skolverket hade dock svårigheter med att pröva den mängd ansökningar som kom in. Detta ledde till att riksdagen beslutade att senarelägga tillämpningen av vissa bestämmelser i skollagen (prop. 2011/12:144, bet. 2011/12:UbU20, rskr. 2011/12:277). För att en liknande situation inte ska inträffa vid införandet av det nationella professionsprogrammet anser regeringen att ikraftträdandet av bestämmelserna om ett

nationellt professionsprogram i lagen (2023:393) om ändring i skollagen bör senareläggas till den 1 september 2025. Enligt regeringen ger också ett senare ikraftträdande lärosätena en bättre möjlighet att möta den förändrade efterfrågan på utbildning som professionsprogrammet förväntas ge upphov till.

Det nationella professionsprogrammet innehåller två delar som enligt regeringen bör införas parallellt. Tidpunkten för införande bör vara densamma för både den nationella strukturen för fortbildning och bestämmelserna om ett nationellt meriteringssystem. Regeringen föreslår därför att ikraftträdandet för samtliga ändringar i skollagen som avser det nationella professionsprogrammet senareläggs till den 1 september 2025.

Syftet med regeringens förslag är att ge Skolverket förutsättningar att hantera införandet av det nationella professionsprogrammet på ett rättssäkert sätt med hög kvalitet.

Författningstekniska ändringar på grund av förslag i propositionen Stärkta skolbibliotek

Regeringen föreslår att författningstekniska ändringar ska göras i förslagen till lag om ändring i skollagen.

Skälen för regeringens förslag

I och med riksdagens beslut om ändringar i skollagen (2010:800) efter förslag i proposition 2022/23:54 Nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare görs bl.a. en ändring i 2 kap. 1 § (bet. 2022/23:UbU13, rskr 2022/23:206). I proposition 2023/24:164 Stärkta skolbibliotek föreslås en ändring i samma paragraf. Regeringen har i proposition 2023/24:164 utgått från att bestämmelserna om det nationella professionsprogrammet träder i kraft den 1 januari 2025, dvs. från en lydelse där det nationella professionsprogrammet omnämns. Mot bakgrund av förslaget om ett senarelagt ikraftträdande till den 1 september 2025 föreslår regeringen vissa författningstekniska ändringar (prop. 2023/24:166, s. 11–12).

Utskottets ställningstagande

Propositionen innehåller förslag till ändring av ikraftträdande av bestämmelser i skollagen om det nationella professionsprogrammet för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet. I stället för den 1 januari 2025 föreslås bestämmelserna träda i kraft den 1 september 2025. Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens lagförslag av de skäl som anförs i propositionen.

En annan åtgärd som bör vidtas gäller den ändring i 2 kap. 1 § skollagen (2010:800) som föreslås i proposition 2023/24:164 Stärkta skolbibliotek. Utskottet har i sitt betänkande 2023/24:UbU3 i sak ställt sig bakom ändringen men av samordningsskäl överlåtit behandlingen av den författningstekniska regleringen till det nu aktuella betänkandet. För att samordna lagförslagen bör riksdagen anta utskottets förslag i bilaga 3. Utskottet tillstyrker således även proposition 2023/24:164 punkt 1.2.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2023/24:164

Proposition 2023/24:164 Stärkta skolbibliotek:

- 1.2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Behandlingen avser det lagtekniska antagandet av 2 kap. 1 §.

Proposition 2023/24:166

Proposition 2023/24:166 Ändring av ikraftträdande av bestämmelser i skollagen om det nationella professionsprogrammet:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:000) om ändring i skollagen (2010:800).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2023:393) om ändring i skollagen (2010:800).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag som lagts fram i proposition 2023/24:164

1 Förslag till lag om ändring i skollagen
(2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹

dels att 2 kap. 36 § ska upphöra att gälla,

dels att 2 kap. 1 §, 22 kap. 3 § och 23 kap. 2 och 4 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 35 § ska lyda ”Lokaler och utrustning”,

dels att det ska införas fem nya paragrafer, 2 kap. 24 a–24 d §§ och 23 kap. 8 a §, och närmast före 2 kap. 24 a–24 d §§ och 23 kap. 8 a § nya rubriker av följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2023:393

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

– huvudmän inom skolväsendet (2–8 a §§),

– kommuners resursfördelning (8 b §),

– ledningen av utbildningen (9–12 §§),

– lärare och förskollärare (13–24 §§),

– skolbibliotek (24 a–24 d §§),

– elevhälsa (25–28 §§),

– studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),

– registerkontroll av personal (31–33 §§),

– nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet och annan kompetensutveckling (34–34 d §§), och

– lokaler och utrustning *och* – lokaler och utrustning (35 §).

tillgång till skolbibliotek (35 och

36 §§).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Skolbibliotek*Tillgång**24 a §*

Eleverna i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade

¹ Senaste lydelse av 2 kap. 36 § 2022:1315.

gymnasieskolan ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten.

Med skolbibliotek avses i denna lag en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen.

Om det finns särskilda skäl, får skolbiblioteket i stället tillhandahållas

– på en annan av huvudmannens skolenheter eller, om det är fråga om en kommunal huvudman, på kommunens folkbibliotek, eller

– genom att överlämnas på entreprenad enligt 23 kap. 8 a § till en annan huvudman inom skolväsendet eller till en huvudman för ett folkbibliotek.

Ändamål

24 b §

Utöver de ändamål som anges i 2 § bibliotekslagen (2013:801) ska ett skolbibliotek främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet.

Biblioteksplaner

24 c §

Varje huvudman ska i en biblioteksplan precisera hur ändamålet med skolbiblioteksverksamheten ska uppnås.

En kommun eller en region kan anta en särskild skolbiblioteksplan eller beskriva skolbiblioteksverksamheten i den biblioteksplan som den ska anta enligt 17 § bibliotekslagen (2013:801).

Om huvudmannen avser att med tillämpning av 24 a § tredje stycket tillhandahålla skolbiblioteksverksamheten för en skolenhet på en annan plats än på den egna

De bestämmelser som finns för en utbildning eller en annan verksamhet enligt denna lag gäller även för uppgifter som utförs på entreprenad, om inte något annat anges i detta kapitel eller i föreskrifter som har meddelats i anslutning till kapitlet.

4 §⁴

Staten får som huvudman för specialskolan och sameskolan utföra endast sådana uppgifter på entreprenad som

1. avses i 12 a eller 15 §, eller
1. avses i 8 a, 12 a eller 15 §, eller
2. avser fjärrundervisning enligt 16 § i ett sådant ämne eller i en sådan verksamhet som avses i 12 a eller 15 §.

När skolbiblioteksverksamhet får överlämnas på entreprenad

8 a §

Uppgiften att tillhandahålla skolbiblioteksverksamhet enligt 2 kap. 24 a § första stycket får, under de förutsättningar som anges i tredje stycket samma paragraf, överlämnas till en annan huvudman inom skolväsendet eller en huvudman för ett folkbibliotek på entreprenad inom

1. förskoleklassen,
2. grundskolan,
3. anpassade grundskolan,
4. specialskolan,
5. sameskolan,
6. gymnasieskolan, och
7. anpassade gymnasieskolan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

⁴ Senaste lydelse 2024:410.

Förslag som lagts fram i proposition 2023/24:166

1 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:000) om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § skollagen (2010:800) i stället för lydelsen enligt lagen (2024:000) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2023/24:164 Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- huvudmän inom skolväsendet (2–8 a §§),
- kommuners resursfördelning (8 b §),
- ledningen av utbildningen (9–12 §§),
- lärare och förskollärare (13–24 §§),
- skolbibliotek (24 a–24 d §§),
- elevhälsa (25–28 §§),
- studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),
- registerkontroll av personal (31–33 §§),
- *nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare inom skolväsendet och annan kompetensutveckling (34–34 d §§), och* – *kompetensutveckling (34 §), och*
- lokaler och utrustning (35 §).

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:393) om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 1 § i stället för lydelsen enligt lagen (2023:393) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse,

dels att ikraftträdandebestämmelsen till lagen (2023:393) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2023:393

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- huvudmän inom skolväsendet (2–8 a §§),
- kommuners resursfördelning (8 b §),
- ledningen av utbildningen (9–12 §§),
- lärare och förskollärare (13–24 §§),

– skolbibliotek (24 a–24 d §§),

– elevhälsa (25–28 §§),

– studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),

– registerkontroll av personal (31–33 §§),

– nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

inom skolväsendet och annan kompetensutveckling (34–34 d §§), och

– lokaler och utrustning *och till-* – lokaler och utrustning (35 §).

gång till skolbibliotek (35 och 36 §§).

Denna lag träder i kraft den
1 januari 2025.

Denna lag träder i kraft den
1 september 2025.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

2 kap.1 §¹

I detta kapitel finns bestämmelser om

- huvudmän inom skolväsendet (2–8 a §§),
- kommuners resursfördelning (8 b §),
- ledningen av utbildningen (9–12 §§),
- lärare och förskollärare (13–24 §§),
- skolbibliotek (24 a–24 d §§),
- elevhälsa (25–28 §§),
- studie- och yrkesvägledning (29 och 30 §§),
- registerkontroll av personal (31–33 §§),
- kompetensutveckling (34 §), och
- lokaler och utrustning *och* – lokaler och utrustning (35 §).
- tillgång till skolbibliotek (35 och 36 §§).*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.

¹ Senaste lydelse 2018:608.